

HALK ŞAIRLERİNİN GÖZÜYLE İSTANBUL

*M. Abdulbasit SEZER**

ÖZET

Anadolu coğrafyasında üzerine en çok yazı yazılan imgesel mekânların başında İstanbul gelir. Bu güçlü imge, tarihsel olduğu kadar kültürel unsurlarla da beslenir.

Asırlar öncesine uzanan zaman yolculuğunda değişik dönemlerde yaşayan halk şairlerimiz, içinde yaşadıkları ya da sadece hayal ettikleri İstanbul'u fiziksel ve kültürel dokularıyla ele alırlarken içlerinde hüznün, özlem ve coşkuyu bir arada yaşayabilmişlerdir.

Bu çalışmada, değişik dönemlerde yaşayan Âşık Ömer, Seyranî, Âşık Şenlik, Âşık Veysel, vb. birkaç ozanımızın şiirlerindeki İstanbul imgesinin yansımaları değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, ozan, imge, halk şiiri, hayali tasvir

ISTANBUL THROUGH THE EYES OF FOLK POETS

ABSTRACT

Most written articles on Anatolia in Istanbul comes at the beginning of imaginary places. This powerful image, as well as historical or cultural elements are fed with.

Centuries before extending time travel in different periods, living in the folk poet of our, in which they live, or just imagine they Istanbul, physical and cultural fabric to take as they drink their sadness, longing and joy coexist able ..

In this study, living in different periods, Asik Omer, Seyrani, Asik Senlik, Asik Veysel, etc... City image of the few poets of our reflections will be considered poetry.

Key Words: Istanbul, poets, images, folk poetry, fictional depictions.

* Yrd. Doç. Dr., Dicle Ü. Ziya Gökalp Eğt. Fak. Türkçe Eğt. Böl. El-mek: absezer@hotmail.com

Giriş

İstanbul, gerek jeopolitik konumu gerekse tarihsel, kültürel dokusu ve eşsiz tabii güzelliği ile geçmişten günümüze kadar geçen süreçte özellikle hem İstanbul'da yaşayan şairlerin hem de Anadolu'nun ücra yörelerindeki ozanların daima gönüllerinde bir özlem ve sevgi kaynağı olarak yer tutar; sanatlarını sözleri ile kaleme alıp icra eden bu yöndeki sanatçılarımızın en büyük ilham kaynağı olur.

Halk şairleri için bir meydan yeri olan ve âşık kahvehanelerinde fasıllar düzenlenen İstanbul, hem bu kentte doğmuş hem de imparatorluk sınırları içerisinde yaşamış birçok şaire yeteneğini ortaya koyabilmesi için olanak tanıyan kentlerden biridir. Özellikle 17. yüzyıldan itibaren âşıkların ilgi gösterdikleri bu kadim kentte yaşanan her türlü güzellikler ve felaketler, bu dönemdeki şairlerin ilgisini çeker ve bu yönde şiirler ortaya koymalarına vesile olur. Yeniçeri âşıklarından Kayıkçı Kul Mustafa, Kuloğlu gibi şairler doğrudan İstanbul kentini anlatan şiirler yazmasalar da İstanbul kentinden yönetilen imparatorlukta kazanılan zaferlerden söz ederler. Levni, Nigari, Fedai, Talibi, Süruri gibi âşıklar da İstanbul'u anlatan şiirler yazarlar.

Bu çalışma;17.yüzyıldan Âşık Ömer, 18. yüzyıldan Abdi, 19. yüzyıldan Seyrani ve Âşık Şenlik, 20. yüzyıldan da Âşık Veysel'in İstanbul'a yaklaşımları ile sınırlandırılmıştır. Âşık Ömer gibi İstanbul'da yaşamış ve güzelliklerine yakından tanıklık etmiş bir şairin bilişsel bakış açıları, bu kenti hiç görmemiş Âşık Şenlik'in hayali tasvirleri ve küçük yaşta gözlerini kaybetmiş Âşık Veysel'in tamamen duyuşa dayalı betimlemeleri, İstanbul'un çeşitli niteliklerini özgün bir dille ortaya koyar.

Bu yönüyle İstanbul, halk şairlerinin gözünde daima bir tutku, vazgeçilmeyecek bir sevgili ve eşsiz bir ilham perisi olarak görülür. Hakkında en çok yazı yazılan ve beste yapılan bu kâdim şehrin çarpıcı dokusu, halen bu büyüleyici atmosferini gelecek nesillere aktarmayı sürdürür.

1-) Âşık Ömer ve İstanbul

Âşık Ömer, genç yaşından itibaren tanbura çalmış, Âşık kahvelerinde türküler söylemiştir. Elimizdeki vesikalar onun İstanbul'da meşhur Âşık Gevherî ile atışma'larda bulunduğunu kaydetmektedir. Bu ananede yaşayan Âşık Ömer, gezdiği, gördüğü yerleri realist bir anlayışla şiire getirmiş, tarihi, dinî âbidelerle bir ressam gibi tasvir etmiştir. Çok sevdiği İstanbul, İzmir, Bursa, Tunca (Edirne), pâyitaht iskelesi olarak vasıflandırdığı Sinop, Zile, Şam, Bağdat, Varna ve "adûnun elinden kurtarılmasını bekleyen" Sakız güzellikleri bunlar arasındadır (Elçin 1999: 12).

Âşıkların pîri sayılan bu uzun ömürlü derbeder sanatkâr, şiire vesile birçok konuların kapılarını açtı. Bunda saz çalmasının ve seyâhat etmesinin de payı vardır (Elçin 1999: 11).

17.yüzyıl halk şiirinin önemli temsilcilerinden Âşık Ömer'in, Elçin'in yukarıya alıntılanan görüşleri doğrultusunda gezip gördüğü yerleri tanıtırken takındığı "ressam tavrı" dikkat çekicidir. Çizdiği kent manzaralarında takındığı objektif tavır adeta onun sevgisinin bir yansıması olarak algılanmalıdır:

*Fazlı Paşa sarayı var hemcivar At Meydanı'na
Salıncaklar kurulur Kadırga limanına
Yeniçeri kışlaları yakın Et Meydanı'na
Cennet'ül-me'vâya benzer her yeri İstanbul'un*

Bayezid Bistam Sultân nice vasfın etmeyim

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012*

*Ya Şehzâde camiini medhetmez mi dilim
Güyâ dağ başına düşmüş Yavuz Sultân Selim
Fatih Sultan Mehmed serveri İstanbul'un* (Elçin 1999: 86).

İstanbul'un kent mimarisi ile bütünleşen ve tarihsel anlayış içerisinde önemli bir yere sahip olan “İstanbul kapıları” nicelik anlamında bir bütünlük sağlamasa da Âşık Ömer 'in şiirlerinde dekoratif bir anlam taşır. İmparatorluk sınırları içerisinde yaşayan ve kültürel zenginlik ögesi olarak kabul edilen kozmopolit yapı, yetmiş üç formel sayısıyla ifade edilerek İstanbul'daki anlayış ve hoşgörüye göndermeler yapılır:

*Yirmi altı kapusu var her biri bir han değer
Yetmiş üç milleti vardır her biri anı öğer
Hind ile Yemen'den âşık görmeğe arzu çeker
Yedi iklim dastanı misli yok İstanbul'un* (Elçin 1999: 86).

Halk şairleri içerisinde İstanbul'u en çok anlatan Âşık Ömer'in “İstanbul Destanı” isimli on yedi dörtlükten oluşan şiirinde İstanbul'un muhtelif yerlerini kendilerine has özelliklerle betimlemesi, O'nun İstanbul gibi büyük bir mekânı, çok iyi bildiğini gösterir. İstanbul'un zevk ve eğlence mekânlarından Kumkapı ve Samatya, evliyâ ve dervişlerin dergâhları olan Yedikule ve Yenikapı, tarihsel mabet olarak kabul edilen Topkapı bunlardan bazılarıdır:

*Akıntıya saldı biz de gemimiz
Çatladı'da mevcud oldu cümlemiz
Kumkapı'da sürdürdük zevk-ı demimiz
Çok şükür Yazdan'a devranımız var*

*Davutpaşa ara yerde yücedir
Samatya'nın safası eyücedir
Narlıkapu hepisinden ücedir
Köşk ü saray ile ünvanımız var*

*Yedikule enbiyalar durağı
Silivrikapı'da yanar çırağı
Yenikapu dervişlerin ocağı
Mevlevihaneye devranımız var*

*Topkapu kilidin kimse açamaz
Edirnekapısı'na konan göçemez
Eğrikapu'dan üç adam geçemez
Meyyitler elinden efganımız var* (Ergun 1936: 300).

Turkish Studies

Âşık Ömer, *İstanbul Destanı*'nda İstanbul'un coğrafi özelliklerini tasvir ederken o dönemde bu kadim kentte yaşayan çeşitli insan grupları hakkında bazı önemli bilgiler aktarır. Adları semtleriyle bütünleşen mekânlar; balıkçı, bekçi gibi meslek grupları dönemin karakteristik özellikleriyle ifade edilir:

*Fener'liler taşra çıkmaz baslıdır
Küçükleri büyüğünden usludur
Derler ki aslı bezirgân aslıdır
Kafeslerde dolu mercanımız var*

*Balıkçılar şikaruna dolaşur
Müşteriyi aldatmağa uğraşır
Gümrükte de didebanlar savaşur
Üsküdar'dan gelen kervanımız var (Ergun 1936: 300).*

Şairin İstanbul'u övdüğü meşhur destanında; pir, hüma kuşu, bülbül, Yezdan, derviş, rind gibi dini ve mitolojik mazmunlar kutsal bir kent olan İstanbul ile bağdaştırılır. Bülbülün figanı, dervişin duası, hüma kuşu imgesi gibi unsurlar halkbilimindeki işlevleriyle şairin kaleminde İstanbul özlemiyle ve övgüsüyle birleşir:

*Coşkun sular gibi çağladım aktım
Bülbül gibi ah ü efganımız var
Şadırvan atların seyrine baktım
Ahur kapusu'nda, seyranımız var*

*Serin olur Ayvansaray havası
Hüma kuşu gibi yüksek yuvası
Balat'lılar pirden almış duası
Derler ki yol ile erkânımız var*

*Zindankapusu âşıkâr olunur
Borcu olanların bağı delinir
Her ne millet ister isen bulunur
Baba Cafer gibi rindanımız var (Ergun 1936: 300).*

İslam medeniyetleri açısından Hz. Muhammed'in meşhur hadisiyle müjdelenen, tarihsel geçmişinde büyük imparatorluklara beşiklik etmiş ve hemen hemen bütün medeniyetlerin ilgi odağı haline gelmiş İstanbul, Âşık Ömer'in dizelerinde en çarpıcı şekliyle ifade edilmiştir. İmparatorluğa başkentlik etmiş olan bu meşhur kentin, mistik anlayış içerisinde ve tarihsel, dini dokusuyla kutsal güçler tarafından korunduğuna göndermeler yapan Âşık Ömer, İstanbul özlemini derinden hisseder:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012*

*Payitaht-ı şehr-i İstanbul'a vermiş iştihar
 Ayasofya Yenicami hem Süleyman namdar
 Üçler ile yediler kırklar dahi himmeti var
 Fethi çün oldu müyesser İslama İstanbul'un* (Ergun 1936: 300).

İstanbul sevdalısı Âşık Ömer, kentin insanını, kültürünü, havasını, suyunu, denizini ve yapılarını dizelerinde överken aynı zamanda İstanbul'u evrenin merkezine yerleştirir.

*Kande varsa def'-i gam eyler kişi seyranı hub
 Hem havası abı hub umman-ı bipayanı hub
 Şehrinin bünyadı hub insanı hub irfanı hub
 Benzemez hiçbir diyar üslubuna İstanbul'un* (Ergun 1936: 300).

Şiirlerinden uzun süre İstanbul'da yaşadığı anlaşılan Ömer'in çeşitli dönemlerde ayrı kaldığı ve özlemine her dem duyduğu bu mistik kente kavuşmak için türlü dileklerde bulunması bu büyük sevginin göstergelerinden biridir:

*Yürü ancak ey Ömer gayrı yere gitme dahi
 Alnıma yazmış ola mevlâm meğer kim bir dahi
 Ahdim olsun Karakoç kurban edeyim bir dahi
 Yüz sürersem hazret-i Eyyûb'una İstanbul'un* (Ergun 1936: 300).

Âşık Ömer, İstanbul'u ele aldığı bütün şiirlerinde genel olarak İstanbul'un övgü ve sevgisini ön plana çıkarır. Hem kentte yaşadığı dönemde hem de buradan ayrı yaşadığı zamanlarda derin İstanbul özlemi yaşayan şairin dizelerinde bu şehir adeta mabetleştirilir. Âşık Ömer ile İstanbul arasındaki etkileşim, kentsel mekânların şahıslar üzerinde bıraktığı etkinin güzel örneklerinden biridir.

2-) Abdi ve İstanbul

1753'te Mekke'de üç yıl mücavir kaldığı ve sonra İstanbul'a döndüğü şiirlerinden anlaşılan Âşık Abdi mahlaslı bir saz şairi, aruz ve hece vezinleriyle yazdığı muhtelif manzumeleriyle ve bilhassa İstanbul'un hasretini ve güzelliklerini terennüm eden güzel şiirleriyle dikkate layıktır. Oldukça yüksek bir edebi kültüre sahip olduğu anlaşılan bu âşıkın bir Âşık Ömer mukallidi olduğu derhal göze çarpıyor. İstanbul'un muhtelif semtlerini, mesirelerini tavsif eden, aruz ile yazılmış uzun bir şiiri, nazım tekniği bakımından kusurlu olmakla beraber, o devrin içtimai hayatını, kıyafetlerini, adetlerini oldukça renkli ve canlı olarak göstermek bakımından ehemmiyetlidir (Köprülü 1962: 400,401).

18.yüzyılda İstanbul'u çeşitli özellikleriyle ele alan ve öven Abdi'nin şiirlerinde Âşık Ömer etkisi, hem Köprülü'nün tespitleri hem de üslup benzerliği ile dikkat çekmektedir. İstanbul övgüsünün abartıldığı aşağıdaki dizelerde ikinci cennet, eşi benzeri bulunmayan kent bağdaşmaları Abdi'nin bu kente olan özlemine yansıtması bakımından önemlidir:

*Bulunmaz manendi bu cihan içre
 Nazenin hubların kanı İstanbul
 Söylenir daima şairan içre
 Vermiştir dünyaya şanı İstanbul*

Turkish Studies

*Gayetle güzeldir hub-ı zamanı
Arabî, Farisî, Türkî lisanı
Mevcuttur içinde hûr-ı gilmânı
Demişler cennet-i sâni İstanbul (Kabaklı 2006: 99).*

Eşsiz İstanbul övgüsünü şiirinin geneline yayan Abdi, bu kentin ilim alanında dünyanın merkezinde yer aldığını, insanlar için hem maddi hem de manevi yönden bir sığınak teşkil ettiğini ve aynı zamanda namının dillere destan olduğunu dile getirir.

*Gökkubbe altında misli nadirdir
Marifet ilminde ehli mahirdir
Ararsan kuş sütü anda hazırdır
Biz mürde dillerin canı İstanbul*

*İçinde arifi billahı çoktur
Mamurdur cümlesi, gözleri toktur
Devr etsen cihanı naziri yoktur
Bil, rub-ı meskûn hanı İstanbul (Kabaklı 2006: 99).*

Abdi, İstanbul'u övdüğü şiirinin son dördlüğünde muazzam bir kent imgesi yaratır. Yedi kral imgesi ve müjde olarak dönemin önemli kentsel mekânı olan Şam'ı sunması, İstanbul'u dönemin popüler ve kültürel merkezleri olan Mısır ve Bağdat ile kıyaslarken takındığı eda, şairimizin bu kente olan sevgisini gözler önüne serer:

*Söylenir dillerde daima namı
Yedi kral içer aşkına camı*

*Müjdesine verdim billahi Şam'ı
Kanı Mısır, Bağdat, kanı İstanbul (Kabaklı 2006: 99).*

Âşık Ömer etkisinin hissedildiği Abdi'de İstanbul genel olarak maddi ve manevi özellikleriyle dile getirilir. Özellikle ilim ve irfan yönünden kentin eşsizliğine değinen Abdi, kusursuz İstanbul portresi çizer.

3-) Seyrâni ve İstanbul

19. yüzyılın önemli şairlerinden Seyrâni, sekiz yıl askerlik yaptıktan sonra İstanbul'a gider ve âşıkların fasıl yaptığı kahvehanelerde âşıklık yapar. İstanbul'u türlü özellikleriyle ortaya koyduğu şiirinde kentle iç konuşmalar yapan bu derbeder şair, hem kentsel mekânları hem de İstanbul güzellerini över:

*Seyrederler sarayından, köşkünden
Kokularla anberinden miskinden
İçindeki güzellerin aşkından*

Turkish Studies

Yanıp tutuşursun nare İstanbul

İstanbul dediğin dağdır meşedir

İçinde eğleşen beydir paşadır

Doksan bin mahalle yüz bin köşedir

Çarşısı pazarı şare İstanbul (Kasır 1984: 117-118).

İstanbul'un dünyanın merkezine oturtulduğu aşağıdaki dizelerde bu kentin tarihsel süreçteki önemi ve konumu ifade edilirken aynı zamanda insanlar için bir umut kaynağı olduğu gerçeğine dikkat çekilir. Günümüzde “taşı, toprağı altın” yakıştırmasıyla önemli bir iş merkezi olan İstanbul'un bu özelliğinin ta eski dönemlerden günümüze kadar geldiği Seyrâni'nin dizelerinde görülür:

Dünyanın yokuşu düzü sendedir

Bütün güzellerin özü sendedir

Yedi düvellerin gözü sendedir

Âlem sana gelir kare İstanbul (Kasır 1984: 117-118).

Resim ve nakkaşlık sanatlarıyla da uğraşan Seyrâni'nin İstanbul'da yedi yıl ikamet ettiği şiirinden anlaşılır. Burada medrese eğitimi alan ve İstanbul'dan ayrılmanın burukluğunu yaşayan şairin dizelerinde derin bir melankoli ve özlem sezilir:

Yedi yıl eğlendi kaldı Seyrâni

Bütün tahsil etti ilmi irfanı

Sendeyken her türlü mürüvvet kanı

Bulmadım derdime çare İstanbul (Kasır 1984: 117-118).

İstanbul'da kaldıktan sonra çeşitli sebeplerle ayrılmak zorunda kalan Seyrâni'nin bu kente olan özlemi hafif bir kırılma eda taşır.

4-) Âşık Şenlik ve İstanbul

Âşık Şenlik'te duygu ve hayal gücü çok değişik ve yücedir. Yaratıcılığı, ince duyguları ve geniş hayal gücü, Şenlik'in şiirlerinin önemli unsurlarıdır. Onun hayali Çıldır'ı, Anadolu'yu aşarak Çin'de, Hindistan'da, İngiltere'de ve Afrika'nın balta girmemiş ormanlarında seyahat eder. Hayal coğrafyasının sınırı yoktur. “Rüya âleminde nuş ettiği bir yudum kevser” sayesinde kâinatı dolaşmış, seyahat etmiş ve gördüklerini ayrıntılı bir şekilde uzun uzun anlatmıştır (Aslan 2007: 55)

Şiirlerde coğrafi adlara ve kavramlara çok yer vermiştir. Ülkeler, şehirler, denizler, nehirler ve dağlar şiirlerin süsüdür. Ayrıca tarihi, efsanevi mitolojik ad ve bilgiler de şiirlerde çok geçer. Şenlik, hiçbir zaman gezip görmediği bu yerlerin tasvirini ve hakkındaki bilgileri, hayal gücü sayesinde yaratmıştır. Şiirlerindeki İstanbul, Ayasofya, Arabistan ve birçok ülke ve yer tasviri bunu ortaya koymaktadır. Bu hayali tasvirlerde şair, şiir boyunca da kendi varlığını hissettiriyor (Aslan 2007: 56).

19.yüzyıl halk şiirinin önemli şairlerinden Âşık Şenlik, “Salman Bey ile Turnatel Hanım” hikâyesinde hayal gücünü kullanarak Dürretel Hanım'ın ağzından Batum, İstanbul, İran ve daha birçok mekânı çeşitli özellikleriyle ortaya koyar. İstanbul'un anlatıldığı tamamı 7 dörtlükten oluşan şiirde bu kozmopolit kentin çeşitli özellikleri gözler önüne serilir. Şiirin ilk iki dörtlüğünde

Turkish Studies

İstanbul'da gördüğü misafirperverliği ve Osmanlıların yönetim anlayışı hakkında hayali tespitlerde bulunur:

*İsdbanbul'da gördüm ikrâm izzeti
Âlemde bulunmaz emsâl nisbeti
Altun hel simizar zevki ziyneti
Alosman tahtında saltanat gördüm*

*Tahtında Zillullah, hem sadri azam
On iki vükale cumhur mevcut cem
Gadi, müftü, vezir şeyih el İslam
Adil divan kesen şeriat gördüm (Aslan 2007: 422).*

Şenlik, tıpkı bir seyyah edasıyla yedi tepe ve yirmi dört kapılı İstanbul portresi çizerken tarihi ve dini kişilikler ile kutsal mekânların övgüsüne yer verir. Eyüp Sultan türbesi, Ayasofya gibi kutsal yerleri şiirinde ortaya koyan şair, sanki bu mekânları görmüş gibidir:

*Yeddi dağ üstüne eyledim nazar
Bisti çar bab gördüm etrafı hisar
Sengi Fatih Sultan, Eyyub el Ensar
Makamı evliya ziyaret gördüm*

*Minareler ser çekifdi havaya
Şeyh meşayihlar duruf duvaya
Dille vasf olunmaz Ayasofiya,
Emri hakga muti ibadet gördüm (Aslan 2007: 422).*

Âşık Şenlik'in İstanbul güzellerine yer verdiği aşağıdaki iki dörtlükte ortaya koyduğu tespitler ve yaptığı tasvirler onun İstanbul'u gördüğü izlenimini verse de aslında Şenlik'in bu kente hiç gitmediği bilinmektedir.

*Gözelleri cilve satar, can alı,
Gözleri sürmeli eller kınalı,
Mücevher mültevi, inci daneli,
Fiyeti bilinmez zi-giyet gördüm*

*Faya zer hatayı geyiniller has,
İstifa dayreli, fırsat can fes,
Hep alafıranga gezeler dal fes,
Hüsnü üryan likap, hub gamet gördüm (Aslan 2007: 422)*

Turkish Studies

Coğrafi yapısı itibarıyla iki kıtayı birbirine bağlayan bu kadim kent, bu yönüyle birçok halk şairinin dikkatini çeker. Boğazların stratejik önemi, dil ve kültür zenginliği tıpkı Âşık Ömer'de olduğu gibi Şenlik'in dizelerinde de dile getirilir:

*Düvellenden gemi işler sağı sol,
Bütün dar boğazdan gelir geçer yol
Farsı lügat söyle yetmiş iki dil
Çarşı bazarında her millet gördüm (Aslan 2007: 422)*

İstanbul'u hayali gözle anlatan Âşık Şenlik, bu türün en iyi örneklerinden birini ortaya koyar. Hayali tasvirlerle bu kadim kentin birçok yönünü anlatan şairimiz, hem görsel unsurlara hem de dil ve kültür çeşitliliğine göndermeler yapar.

5-) Âşık Veysel ve İstanbul

20. yüzyılın halk şiirimizdeki önemli simalarından Âşık Veysel'in şiirlerinde İstanbul, esrarlı güzellikleri ve ihtişamıyla gözler önüne serilir. Yedi yaşında gözlerini kaybeden Veysel, İstanbul'u yüreğinden baktığı muhteşem gönül gözüyle adeta kutsallaştırmaktadır:

*Sevgisi içimde yaşayıp duran
Nazlı güzellerin şirin İstanbul
Hayali kafamda hükümler süren
Görmez gözlerime görün İstanbul (Bakiler 1989: 171).*

Âşık Veysel'in şiirlerinde önemli yer tutan mekânların canlı, renkli tasvirleri İstanbul'da doruk noktasına ulaşır. Gönül dünyasından kopan nağmelerle ve somut yaklaşımlarla İstanbul resmini çizmeye çalışan Kara Toprak'ın şairi, bu eşsiz kenti iç dünyasında yaşamının sevinci içerisinde:

*Ortasında deniz kenarlar kara
Bu dünyada cennet olmuş kullara
Mehtapta sandallar ne hoş manzara
Sahildir yayladır yerin İstanbul*

*Gemilerin gelir peşi peşine
Şöhretin yayılmış hudut dışına
Ayrı bir güzellik başlı başına
Sevgi muhabbetin derin İstanbul*

*Dünya güzelliği sendedir mevcut
Hususi özenmiş yaratmış Mabut
Herkesin gönlünde vardır bir maksut
Halis Türk maksadın varın İstanbul (Bakiler 1989: 171).*

Turkish Studies

Milli duyguları şiirlerinde daima dile getiren ozanımız, İstanbul'un tarihsel dokusuna, stratejik önemine, İstanbul'u fetheden II. Mehmed'e, bayrağa ve daha sonraki dönemlerde kentin bugüne kadar yaşamasına katkıda bulunan Türk ordusuna samimi dizelerle yaklaşır:

*Fatih Sultan Mehmet temeli kurdu
Ondan sonra oldu Türklerin yurdu
Edirne'den gelen o büyük ordu
Ayyıldızlı bayrak nurun İstanbul*

*Denizler kilidi boğazların var
Dünyaya haykıran avazların var
Yılmaz Türk ordusu şahbazların var
Ferah tut gönlünü serin İstanbul (Bakiler 1989: 171)*

Anadolu'da uzun bir geçmişe sahip halk şiirimizin 20. yüzyıldaki son büyük halkalarından biri olan Veysel'in, kadim kent İstanbul'a ilan-ı aşk etmesi gönül gözüyle yakaladığı muhteşem imgelerdendir.

*Edipler şairler yetişmiş sende
Ehl-i aşklar yanmış tutuşmuş sende
Bir aciz kimseyim Veysel'im ben de
Seversen olayım yârin İstanbul (Bakiler 1989: 171)*

İstanbul'u gönül gözüyle yaşayan ve dile getiren Veysel'in dizelerinde canlı tasvirler milli duygularla birleşerek muhteşem bir görseelliğe dönüşür.

Sonuç

Tarihsel dönem içerisinde özellikle şairlerin uğrak yeri olan İstanbul, bazen büyük afetlerin yarattığı yıkımlarla bazen de eşsiz doğal güzelliği ile halk şiirine yansımıştır. Özellikle 17. Yüzyıldan sonra ozanlarımızın ele aldığı İstanbul imgesi, bu çalışmada daha çok hayranlık ve övgü ile ele alınmıştır.

Çeşitli dönemlerde yaşayan ve dizelerinde İstanbul'u dile getiren halk şairlerimiz, bu kadim kente daima bir özlem ile yaklaşmışlardır. Aşık Ömer, Seyrani gibi İstanbul'da yaşayan; Çıldırılı Aşık Şenlik gibi kenti, hayali tasvirlerle ortaya koyan; Veysel gibi gönül gözüyle resimler çizen ozanlarımız, muhteşem İstanbul imgesini içlerinde sınırsız ve kusursuz bir şekilde yaşamışlardır. Dinsel ve coğrafi anlamda stratejik bir öneme sahip olan ve tarih boyunca birçok ulusun hayallerini süsleyen cennet misali İstanbul, halk ozanlarımızın hem dillerinde hem de gönüllerinde büyük bir yaren olarak yer tutmuştur.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012*

KAYNAKÇA

- AKKAYA Nevin (1999). **Türk Halk Şiirinde Özel Adlar**, Balıkesir: Akademi Dergisi Yayınları.
- ASLAN Ensar (2007). **Çıldırli Âşık Şenlik, Hayatı, Şiirleri, Karşılaşmaları, Hikâyeleri**, Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- BAKİLER Yavuz Bülent (1989). **Âşık Veysel**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- DÜZGÜN Dilaver (1997). **Âşık Yaşar Reyhanî, Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler**, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- ERGÜN Sadettin Nüzhet (1936). **Âşık Ömer, Hayatı ve Şiirleri**, Semih Lütfi Matbaa ve Kitabevi.
- GÖKALP Mehmet (1988). **Baldızlı Âşık Nihani**, Ankara: Özbek Matbaası.
- HALICI Feyzi (1992). **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- KABAKLI Ahmet (2006). **Âşık Edebiyatı**, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- KILIÇBAY Mehmet Ali (1993). **Şehirler ve Kentler**, Ankara: Gece Yayınları.
- KÖPRÜLÜ M. Fuat (1962). **Türk Saz Şairleri**, Ankara: Milli Kültür Yayınları.
- OĞUZ M. Öcal vd.,(2007). **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, Ankara: Genişletilmiş 5. baskı Grafiker Yayınları.
- ŞATIROĞLU Âşık Veysel (1971). **Dostlar Beni Hatırlasın-Bütün Şiirleri** (Düzenleyen: Ümit Yaşar Oğuzcan) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- YARDIMCI Mehmet (1999). **Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri**, Ankara: Ürün Yayınları.